

תלמוד. מועד משלם נזק שלם מן העלייה. שכר העוסקים בתורה ובגמילות חסדים (מס' בבא קמא טז/ב-יז/א)

[משנה א, ד: ... מועד - משלם נזק שלם מן העלייה בעל שור מועד שהזיק, משלם נזק שלם מן המעולה ("מן העלייה") שבנכסיו]

גמרא.

מאי 'עלייה'? אמר רבי אלעזר: במעולה שבנכסיו, מן העידית שבקרקעות. וכן הוא אומר (דברי הימים ב לב 33): וישפכ ויחזקיהו עם אבתיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד.

ואמר ר' אלעזר: במעלה - אצל מעולים שבמשפחה, ומאן נינהו? דוד ושלמה. חזקיהו המלך נקבר בחלק העליון, שהוא המעולה שבקברי בית דוד, ליד המלכים דוד ושלמה.

(דברי הימים ב טז 14): ויקברוהו אסא המלך. בקברתיו אשר כרה לו בעיר דוד, וישפכוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים. מאי בשמים וזנים? רבי אלעזר אמר: זיני זיני סוגים שונים של בשמים, וכן אונקלוס על ברא' א 11: עץ פרי עשה פרי למינו: אילן פירין עביד פירין לזניה.

ר' שמואל בר נחמני אמר: בשמים שכל המריח בהן בא לידי זימה. זיני, מלשון זנות, זימה. (...)

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי, מאי דכתיב (ישעיהו לב 20): אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור? לפי פשוטו של מקרא: אשריכם! בימי הטובה המובטחת לעתיד, לא תצטרכו בגשם אלא תזרעו על כל מים, כי הנחלים יגדלו מאוד. מאחר והמרעה יהיה בשפע משלחי רגל השור והחמור: אתם תתנו לעדריכם לרעות בכל מקום, בלי לחשוש שישחיתו תבואת האדם.

כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים - זוכה לנחלת שני שבטים, שנאמר: אשריכם זרעי: ואין זריעה אלא צדקה, שנאמר (הושע י 12): זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד: ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיהו נה 1): הוי כל צמא לכו למים.

- **וזוכה לנחלת שני שבטים רש"י:** לנחלת שני שבטים - דהכי משמע: רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור: יוסף ויששכר.

- **זוכה לכילה כיוסף,** אפיריון של כבוד: לפי מהרש"א, 'כילת יוסף' הם צאצאים מרובים שזכה בהם יוסף (כילה = מיטה). דכתיב (ברא' מט 22): בן פרת יוסף ... בנות צעדה עלי שור. רש"י: בנות צעדה עלי שור - היינו כילה. משחק מילים בין 'שור' (=כילה) לבין 'שור'.

- **וזוכה לנחלת יששכר,** דכתיב (ברא' מט 22): יששכר חמר גרם.

- **אית דאמרי יש אומרים:** אויביו נופלים לפניו כיוסף, דכתיב (דברים לג 17): בקהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ.

- **וזוכה לבניה כיששכר,** דכתיב (דברי הימים א' יב 33): ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה.

הלכה. שולחן ערוך אורח חיים

שלט, ג: אין מטפחין להכות כף אל כף אין מוחאים כפיים בשבת, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מרקדין, גזירה שמא יתקן כלי שיר. ואפי' להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח, או אחת כנגד אחת בדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישתוק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזירה שמא יתקן כלי שיר; ולספק כלאחר יד למחוא כפיים בשינוי, מותר.

שמ, א: אסור ליטול לגזור שערו או צפרניו, בין ביד בין בכלי, בין לעצמו בין לאחרים. וחייב על שתי שערות; ומלקט לבנות מתוך שחורות, אפי' באחת, חייב, ודבר זה אפי' בחול אסור משום (דברים כב 5): [ו] לא ילְבֹּשׁ גִבֹּר שְׁמֶלֶת אִשָּׁה.

שמ, ג: המוחק דיו שעל הקלף או שעוה שעל הפנקס, אם יש במקומו כדי לכתוב ב' אותיות, חייב.

שמ, ד: יש ליזהר שלא לכתוב באצבעו במשקין על השלחן או באפר.

משנה ברורה: ר"ל שטבל אצבעו באיזה משקה וכתב בו על השלחן, וה"ה על נייר וקלף וכיוצא בזה. וכתבו האחרונים דאפילו אם כתב בהמשקין על דבר שאינו מתקיים כגון על עלה ירקות וכיו"ב אפי"ה מדרבנן אסור.

שמ, ו: חוט של תפירה שנפתח, אסור למתחו, משום תופר.

משנה ברורה: היינו שנתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטית התפירות נמשכין ורוצה למתוח ראש החוט כדי לחדק ולחבר:

מוסר. אוצר מדרשים, מרגניתא דבי רב

יש פורענות מיד ויש פורענות לאחר זמן. ויש אחת אחר אחת זו אחר זו ויש כלן כאחת. ויש מהן באות על האדם והוא ער ויש באות והוא ישן. ויש מהן כבדות ויש מהן כמרצות נפש שאינן נותנות לאדם זמן להתכונן. ויש בדעתו ויש שלא בדעתו. ויש בזקנותו ויש בנערותו. ויש בסתר ויש בגלוי. ויש בבית ויש באכסניא.

כל צרה וצוקה וקנאה ופרצה ותקלה ממעטין את החטא ייסורים וקשיים יכולים לעזע את האדם, לעורר אותו לחשבון נפש ולגרום לו להפחית מן החטאים. ויש שעובד את המקום מתוך יראה כדי שלא תתקפח פרנסתו, ויש מתוך אהבה, ויש מתוך בושה, ויש מתוך תמימות, ויש מתוך להראות, ויש בשמחה ששמח שתהיה המצוה על ידו, ויש מתוך היסורין שנאמר (הושע ה 15): בָּצַר לָהֶם יִשְׁחַרְּנִי יִדְרְשׁוּ אוֹתִי כִשְׁהֵם בַּצֵּר. וכל אחד ואחד לפי מעשיו.

בשעה שנפטר האדם, המלאך הממונה על הדין עומד כנגדו ואומר לו: 'אוי על זה הגוף שיצא מן העולם ריקם מזכויות ומלא עונות'. מביט ברגליו ואומר: 'אוי להם לרגלים שלא הלכו ביושר. אוי לידיים שנתעסקו בדברי שקר. אוי למעים שנהנו מן הגזל. אוי לעינים שלא היו לאמונה. אוי לאזנים שלא קבלו תוכחה. אוי לפה שלא עסק בתורה. אוי לו לבשר שלא נתיגע ביראה. אוי לו ליצר שלא נכנע מפני בוראו. אוי לו ללב שלא עבד את בוראו, שעתיד לעמוד בנזיפה'.

ואומר לו: 'עמוד בדין והכר מעשיך, ודע מהיכן באת, ולפני מי אתה עתיד ליתן את הדין. ואם אין אתה יכול להשיב מי יוכל להשיב, ומי יוכל לסבול עונותיו שהן כאש לבגד, וכחרב לצואר, וכחץ ללב, וככבלים לרגלים, כחשך לעינים, כמרה לפה, כשוחה כבור לרגל, כחרישה לאזנים, כמִכְשָׁלָה מְכֻשׁוֹל לֶכַח, כימים רעים לזקנה, כיסורין לגוף, כגדיעה לקרן, כמרה למיתה, כעבירה ליום הדין. יש שהוא מת בחצי ימיו, ויש מי שהוא יוצא מהעולם בתמימות.

(ה' שומר ישראל ישמרנו מכל רע, כן יהי רצון).